

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2024, 24(2): 547-560, doi: 10.11616/asbi.1453497

Sahiplik Yapısının Denetim Ücreti Üzerindeki Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama

The Effect of Ownership Structure on Audit Fees: An Application in Borsa İstanbul

Erol GEÇİCİ¹

Geliş Tarihi (Received): 15.03.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 27.04.2024

Yayın Tarihi (Published): 31.07.2024

Öz: Bu çalışmada, Türkiye'de Borsa İstanbul'da (BIST) işlem gören şirketlerin sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisini ölçmek amaçlanmıştır. Sahiplik yapısı çeşitlerinin denetim ücreti üzerindeki etkisinin olup olmadığı, varsa yönü ve derecesi araştırılmıştır. Çalışmada, 2020-2022 yılları arasında Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren 201 finansal olmayan işletmenin verileri kullanılmış olup, panel veri analizi yöntemi uygulanmıştır. Çalışma sonuçları, yabancı ve dağınık sahiplik oranlarının denetim ücreti üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ancak en büyük pay sahibi ve kurumsal sahiplik oranının denetim ücreti üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Çalışma, sahiplik yapısının denetim ücretleri üzerindeki etkisini araştıran mevcut literatüre katkı sağlamaktadır. Ayrıca şirketlerin kurumsal yönetim standartlarını geliştirmek ve finansal raporlama kalitelerini artırmak için stratejik karar alma süreçlerine önemli bir ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Denetim Ücreti, Yabancı Sahiplik, Dağınık (Halka Açıklık) Sahiplik, Panel Veri Analizi, BIST

&

Abstract : This study aims to measure the impact of ownership structure on audit fees of companies listed on Borsa İstanbul (BIST) in Turkey. It is investigated whether ownership structure types have an impact on the audit fee, and if so, its direction and degree. In the study, the data of 201 non-financial companies operating in Borsa İstanbul between 2020-2022 are used and panel data analysis method is applied. The results of the study show that foreign and dispersed ownership ratios have a positive effect on the audit fee. However, the largest shareholder and institutional ownership have not significantly effect the audit fees. The study contributes to the existing literature on the effect of ownership structure on audit fees. It also sheds an important light on the strategic decision-making processes of companies to improve corporate governance standards and enhance the quality of financial reporting.

Keywords: Audit Fee, Foreign Ownership, Dispersed (Free Float) Ownership, Panel Data Analysis, BIST

Atıf/Cite as: Geçici, E. (2024). Sahiplik Yapısının Denetim Ücreti Üzerindeki Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 547-560. doi: 10.11616/asbi.1453497

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Öğr. Gör. Dr., Erol Geçici, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, erol.gecici@ibu.edu.tr. (Sorumlu Yazar)

1. Giriş

Kurumsal yönetimin temel prensiplerinden biri olan şirketlerin etkin ve adil bir şekilde yönetilmesi, sağlam bir sahiplik yapısının varlığını gerektirmektedir. Sahiplik yapısı, bir şirketin kontrolünün kimler tarafından elinde tutulduğunu ve bu kişilerin şirket yönetimine olan etkisini belirlemektedir. Dolayısıyla, sahiplik yapısının denetim süreçleri üzerindeki etkisinin anlaşılması, şirketlerin yönetim mekanizmalarını güçlendirmek ve finansal raporlama kalitesini artırmak adına kritik öneme sahip olmaktadır.

Türkiye’de borsada işlem gören şirketlerin çoğunda yöneticiler ve sahipler farklı olduğundan vekalet teorisi kapsamında asil-vekil sorunu yaşanabilmektedir. Yöneticiler kararlarında, genellikle hissedarların ve şirketin çıkarlarını korumakla yükümlüdürler. Ancak vekalet ilişkisi bazen yöneticilerin kişisel çıkarlarını şirketin ve hissedarların çıkarlarının önüne koymalarına neden olabilmektedir (Eisenhardt, 1989: 64). Bu durumda, yöneticilerin vekalet görevini ihmal ettiği ve kişisel çıkarları için hareket ettiği söylenebilmektedir.

En büyük hissedarın, şirketin kararları ve yönetiminde önemli bir etkisi olduğundan, yönetim süreçlerine katılım düzeyleri, denetim prosedürlerinin karmaşıklığı ve derinliği gibi faktörler nedeniyle denetim ücretini etkileyebilmektedir. Yabancı ve dağılık sahipliğin (halka açıklık) yüksekliği de kapsamlı bir denetim süreci gerektireceği için denetim ücretinin artmasına yol açabilmektedir. Benzer şekilde işletmenin iş yoğunluğu veya iç kontrol sisteminin zayıflığı denetim süreçlerini karmaşıklatacağı için denetim ücretinin artmasına neden olmaktadır (Mitra vd., 2007: 258). Kurumsal sahipliğin yüksekliği, gözetim ve hesap verebilirlikte artışa neden olabilmektedir. Bu durum yönetimin etkinliğini ve iç kontrol sistemleri üzerinden denetim ücretini potansiyel olarak etkileyebilmektedir. Bu nedenle finansal tabloların gerçeğe uygun, tam ve doğru bir şekilde sunulması, işletme sahipleri, yöneticiler, hissedarlar ve diğer paydaşlar için önemli olmaktadır. Finansal tabloların doğruluğunu sağlamak ve güvenilirliğini temin etmek bağımsız denetim kuruluşlarınca yapılan dış denetimle mümkün olmaktadır (Desender vd., 2013: 824; O’Sullivan, 2000: 410). Denetim kuruluşlarına ödenen denetim ücreti işletmenin sahiplik yapısı (Mitra vd., 2007: 257), büyüklüğü (Abbott vd., 2003: 28; Alhababsah, 2019: 72), iç kontrol sisteminin etkinliği (Nelson ve Mohamed-Rusdi, 2015: 457) gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bağımsız denetim yönetmeliği de denetimin bağımsızlığını, tarafsızlığını ve kalitesini sağlamak üzere denetim ücretinin belirlenmesini gerektiğini belirtmektedir (BDY, 2012, m.32).

Sahiplik yapısı araştırmaları uluslararası literatürde kurumsal performans (Demsetz ve Villalonga, 2001), denetim ücreti (Alhababsah, 2019; Mitra vd., 2007; Nelson ve Mohamed-Rusdi, 2015; Niemi, 2005; Shan vd., 2019), finansal performans (Cole ve Mehran, 1998; Kapopoulos ve Lazaretou, 2007), kar yönetimi (Alves, 2012) ve sermaye yapısı (Chaganti ve Damanpour, 1991) konularıyla ilişkili incelenmiştir. Bununla birlikte sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisine yönelik Türkiye’de yapılan çalışmalar sınırlıdır. Çalışmada, BIST’te işlem gören 201 şirketin 2020-2022 dönemine ilişkin veriler kullanılarak sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Denetim ücreti ve sahiplik yapısına ilişkin bilgiler Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) ve şirketlerin web adreslerinden elle toplanmıştır.

Çalışma, en büyük, kurumsal, yabancı ve dağılık sahipliğinin denetim ücreti üzerindeki ilişkiye yönelik katkılar sağlamaktadır. Yöneticiler, sahiplik yapılarının denetim ücretleri üzerindeki etkisini anlayarak, sahiplik yapısını şirket stratejileriyle uyumlu hale getirebilir ve denetim maliyetlerini en iyi şekilde yönetme fırsatı bulabilirler. Şirket ortakları, sahip oldukları payların denetim ücretlerine olan etkisini değerlendirerek, şirketlerinin denetim süreçlerinin etkinliğini ve hesap verebilirliklerini değerlendirebilirler. Diğer bilgi kullanıcıları, şirketlerin sahiplik yapılarındaki değişikliklerin denetim ücretleri üzerindeki etkilerini dikkate alarak, şirketlerin finansal durumlarını ve yönetim performanslarını doğru bir şekilde yorumlayabilirler. Bu amaç doğrultusunda, ikinci bölümde sahiplik yapısı ve denetim ücretine yönelik kavramsal çerçeveye yer verilmiş ve hipotezler geliştirilmiştir. Üçüncü bölümde araştırma yöntemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde analiz ve bulgulara yer verilmiştir. Sonuçlar bölümünde ise araştırmanın genel hatları özetlenmiş ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. Kavramsal Çerçeve

Sahiplik yapısının denetim ücretine etkisine ilişkin uluslararası literatürde birçok çalışma yapılmıştır. Ulusal literatürde ise sahiplik yapısı ve denetim ücretini birlikte inceleyen çalışmalar sınırlı olduğundan sahiplik yapısının diğer konularla ilişkisine değinilmiştir. Çalışmada, öncelikle sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalara yer verilmiştir. Ardından, sahiplik yapısıyla ilgili ulusal çalışmalar üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, bazı çalışmaların özeti aşağıda sunulmuştur.

Simunic (1980), ABD'deki halka açık şirketlere yönelik olarak 1977 yılında denetim ücretleriyle ilgili bir anket yapmıştır. Model, OLS regresyonu kullanılarak analiz edilmiştir. Halka açık şirketlerin denetimi konusunda rekabetin varlığı, sekiz büyük denetim kuruluşları ile diğerleri arasındaki denetim ücretlerindeki farkın önemsiz olduğunu göstermektedir.

Niemi (2005), Finlandiya'daki dört büyük denetim şirketlerinden elde edilen veriler çerçevesinde 81 denetim müşterisinin 1996 yılındaki sahiplik yapısının denetim çabası (saati) ve ücreti üzerindeki etkisini incelemiştir. Buna göre, denetim saati ve ücreti yönetici sahipliğinin yüksek olduğu şirketlerde düşük bulunurken, yabancı sahipliği olan şirketlerde ise yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte, devlet ve diğer sahiplik yapıları olan şirketlerde farklılık tespit edilememiştir.

Mitra vd. (2007), ABD New York Borsasında işlem gören 358 şirketin 2000 yılı sonu verilerini kullanarak sahiplik yapısının denetim ücretleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. En küçük kareler regresyonu analizine göre, denetim ücreti üzerinde dağınık kurumsal sahipliğinin pozitif etkisi görülmüştür. Ayrıca kurumsal blok hissedarlığın ve yönetsel hissedarlığının denetim ücreti üzerinde ise pozitif etkisi bulunmuştur.

Nelson ve Mohamed-Rusdi (2015), Malezya Borsası'nda işlem gören 345 şirketin 2010 yılı verilerini kullanarak yönetici, yabancı ve devlet sahipliğinin denetim ücretleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Sonuçlara göre, yabancı ve devlet sahipliğinin denetim ücretleri üzerinde pozitif bir etkisi bulunurken yönetsel sahipliğin denetim ücretleri üzerinde anlamlı bir etkisi tespit edilmemiştir.

Alhababsah (2019), Ürdün'deki Amman Menkul Kıymetler borsasında listelenen 177 şirketin 2009-2016 verilerini kullanarak aile ve devlet sahiplik yapısının denetim kalitesi (denetim ücreti) üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre aile ve devlet sahipliğinin denetim kalitesiyle pozitif ilişkili bulunmuştur.

Shan vd. (2019), Avustralya Menkul Kıymetler Borsası'nda (ASX) işlem gören 115 işletmenin 2005-2015 verilerini kullanarak yönetici sahiplik yapısının denetim ücretleri ve dört büyük denetim şirketi (BIG4) üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışma, yönetici sahipliği ile denetim firması büyüklüğü/denetim ücretleri arasındaki ilişkinin, sağlama bölgesinde yer alan şirketler için pozitif olduğunu ortaya koymuştur. Ancak mülkiyet çıkarlarının yakın olduğu bölgelerde yönetici sahipliğinin negatif olduğu bulunmuştur.

Ben Ali vd. (2020), en büyük hissedarın bir aile olduğu borsaya kayıtlı Fransız şirketlerinin 2003-2010 yılları arasındaki veriler kullanılarak büyük hissedarların denetim ücretleri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sonuçlara göre, denetim ücretleri ile büyük hissedarın varlığı, sayısı ve oy gücü arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Pronobis ve Schaeuble (2022), Batı Avrupa'da faaliyet gösteren finansal olmayan şirketlerin 2005-2016 yılları arasındaki verilerini kullanarak yabancı sahipliğinin denetim ücretleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda yabancı yatırımcının denetim ücretleri üzerindeki etkisi sahiplik yüzdesine göre artış göstermiştir.

Yamada ve Fujita (2022), Tokyo Menkul Kıymetler Borsası'na kayıtlı şirketlerin 2010-2019 yıllarına ait verileri kullanarak en büyük hissedarın payının denetim ücreti üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Buna göre sahiplik yoğunlaşması ile denetim ücreti arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Ulusal literatürde sahiplik yapısı genellikle finansal performans, sermaye yapısı, kar kalitesi ve kar düzleştirme ile birlikte incelenmiştir. Bu konuda yapılan çalışmaların bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Bayrakdaroğlu (2010), İMKB’de işlem gören şirketlerin 2005-2019 yılları arasındaki sahiplik yapılarının finansal performans düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Buna göre en büyük ortakların ve halka açıklık oranının finansal performans üzerinde etkili olurken, yabancı ve yönetici sahipliğinin finansal performans üzerinde etkili olmadığı görülmüştür.

Önem ve Demir (2015), BIST İmalat sektöründe 2009-2012 yılları arasında işlem gören 135 şirketin mülkiyet yapısının finansal performans üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre mülkiyet yapısının ROA, cari oran, ROE ve Tobin Q üzerinde pozitif etkisi bulunmuştur.

Doğan ve Karayel (2016), BIST İmalat sektöründeki 136 şirketin 2002-2012 yılları arasındaki verilerini kullanarak, yönetim kurulundaki yabancı üye sayısının ve yabancı sahipliğinin finansal performans üzerindeki etkisini incelemiştir. Buna göre yönetim kurulundaki yabancı üye sayısı ve yabancı sahipliği sadece finansal performans göstergelerinden Tobin Q oranı ile pozitif ilişkili bulunmuştur.

Ege ve Topaloğlu (2017), BIST 30 Endeksinde yer alan şirketlerin 2009-2015 yılları arasında sahiplik yapısının sermaye yapısı kararlarına etkisini incelemiştir. Buna göre sahiplik yapısı ile sermaye yapısını temsil eden finansal kaldıraç oranı arasında ilişki bulunamamıştır.

Temiz ve Dalkılıç (2018), BIST’te işlem gören imalat işletmelerinin 2012-2016 yıllarına ait sahiplik yapısının sermaye yapısı üzerindeki etkisini incelemiştir. Buna göre en büyük sahiplik, kurumsal sahiplik ve yabancı sahiplik oranının sermaye yapısını gösteren kaldıraç oranı ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Halka açıklık oranının kaldıraç oranı üzerinde ise pozitif etkisi tespit edilmiştir.

Kılıç ve Ayrıçay (2018), BIST İmalat sektöründeki 78 işletmenin 2003-2014 verilerini kullanarak yönetim kurulu özelliğinin ve sahiplik yapısının finansal performans üzerindeki etkisi araştırmışlardır. Buna göre yönetim kurulu özelliğinin ve sahiplik yapısının tüm finansal performans göstergeleri üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Örgün ve Aygün (2018), BIST’e kayıtlı 130 şirketin 2014-2015 verileri kullanılarak sahiplik yapısının kar kalitesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, yabancı sahiplik yapısının kar kalitesi üzerinde pozitif bir etkisi tespit edilmiştir. Ancak kurumsal, yönetsel ve dağınık sahip yapısının kar kalitesi üzerinde etkisi bulunamamıştır.

Tepeli ve Kahraman (2021), BIST 100’de işlem gören 63 şirketin 2009-2018 yılları arasındaki verilerini kullanarak sahiplik yapısının firma değeri (PD/DD) üzerindeki etkisi incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre, ikinci ve üçüncü ortağın firma değeri üzerinde etkisi olmuştur.

Öztürkçü Akçay vd. (2022), BIST’de işlem gören 199 şirketin 2012-2020 yılları arasındaki sahiplik yapısının kar düzleştirme üzerindeki etkisini lojistik regresyon analiziyle incelemiştir. Analiz sonucuna göre kar düzleştirme üzerinde yabancı sahiplik oranının negatif etkisi belirlenirken yönetsel ve kurumsal sahiplik oranının kar düzleştirme üzerinde herhangi bir etkisi tespit edilememiştir.

Konak ve Türkoğlu (2022), BIST Turizm Endeksinde faaliyet gösteren 9 şirketin 2012-2018 yılları arasındaki veriler kullanılarak sermaye ve sahiplik yapısının finansal performans üzerindeki etkisini incelemiştir. OLS yöntemiyle yapılan analizde sahiplik yapısını temsil eden en büyük ortağın payının finansal performans göstergeleri (ROA, ROE ve Tobin Q oranı) üzerinde etkisi bulunamamıştır.

2.1. En Büyük Sahiplik Oranı

En büyük hissedarın şirket yönetimi üzerindeki belirleyici etkisi, vekalet maliyetinin düşük olmasına ve dolayısıyla izleme ve denetlemenin azalmasına yol açabilmektedir. Bu durum, denetim ve izleme süreçlerindeki kısıtlamalar nedeniyle denetim ücretinin düşmesine sebep olabilmektedir (Khan vd., 2011: 130). Ayrıca en büyük hissedarlar borsada işlem gören bağlı ortaklığın hissedarları olduklarında ilgili bilgilere özel iletişim yoluyla erişebilirler (Yamada ve Fujita, 2022: 16). Bu durum, kaliteli muhasebe bilgisine olan ihtiyacın azalmasına, gereken denetim çabasının düşmesine ve sonuç olarak denetim

ücretinin azalmasına yol açabilmektedir. Literatürdeki çalışmalar (Ben Ali vd., 2020: 31; Yamada ve Fujita, 2022:1) hissedar büyüklüğü ile denetim ücreti arasında negatif ilişki bulmuştur. Bu düşüncenin ardından aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H1: En büyük sahiplik oranı ile denetim ücreti arasında negatif bir ilişki vardır.

2.2. Kurumsal Sahiplik Oranı

Kurumsal yatırımcılar, bireysel yatırımcılara kıyasla daha etkin izleme yeteneklerine sahip olduklarından, denetim hizmetlerinin kalitesinin yüksek olmasını talep etmektedirler. Bu talep, özellikle gelişmiş ülkelerdeki kurumsal yatırımcılar arasında belirgin bir şekilde görülmektedir (Shleifer ve Vishny, 1997: 738). Literatürde yapılan araştırmalar (Ben Ali ve Lesage, 2013: 27; Mitra vd., 2007: 266) kurumsal sahiplik oranı ile denetim ücreti arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Kurumsal sahiplik oranı arttıkça, denetim şirketlerinin müşterileri için daha fazla kaynak ve zaman ayırması gerekeceğinden dolayı denetim ücretinde bir artış görülmektedir. Bu düşüncenin ardından aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H2: Kurumsal sahiplik oranı ile denetim ücreti arasında pozitif bir ilişki vardır.

2.3. Yabancı Sahiplik Oranı

Yabancı yatırımcılar, bilgi asimetrisini azaltmak ve güvenilir finansal raporlama elde etmek için kaliteli denetim hizmetleri talep ederek yönetim üzerinde baskı oluşturmaktadır (Jiang ve Kim, 2004: 186). Ayrıca, şirketlerin yabancı sermaye çekme çabaları ve çok uluslu şirketler için detaylı raporlama gerekliliği, denetim sürecinin kapsamlı ve detaylı olmasına neden olmaktadır (Niemi, 2005: 309). Bu faktörler, denetim şirketlerinin maliyetini ve işgücünü etkilediği için denetim ücretinin artmasına neden olabilmektedir. Öte yandan, yabancı sahiplik oranındaki artış, finansal raporlama karmaşıklığının ve kurumsal yönetim ihtiyacının artması gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Bu durum, şirketlerin ek finansal tabloları düzenlemesi gerekliliği ve farklı dillerde hazırlık süreci gibi ek zorlukları beraberinde getirmektedir. Ayrıca, yabancı şirketlerin iştiraklerindeki yönetim kontrolü, coğrafi uzaklık ve ulusal çıkarlar nedeniyle karmaşık hale gelebilmektedir. Bu durum denetim sürecinin zorlu olmasına ve fazla kaynak gerektirmesine yol açarak denetim ücretinde artışa neden olmaktadır. Literatürdeki çalışmalar (Niemi, 2005: 309; Pronobis ve Schaeuble, 2022: 575) denetim ücreti ile yabancı sahiplik oranı arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Bu düşüncenin ardından aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H3: Yabancı sahiplik oranı ile denetim ücreti arasında pozitif bir ilişki vardır.

2.4. Dağınık Sahiplik (Halka Açıklık) Oranı

Geniş bir halka açıklık oranı, hissedar sayısının artmasına ve geniş bir hissedar tabanı anlamına gelmektedir, bu da denetim sürecinin uzamasına ve fazla kaynak ihtiyacına neden olabilmektedir. Sahipliğin dağınık olduğu şirketlerin hissedarlarının, yönetsel davranışı izlemenin bir aracı olarak denetime güvenmektedir (Harahap ve Prasetyo, 2018: 162). Bu nedenle dağınık hissedarlar kapsamlı bir denetim hizmeti karşılığında denetim ücreti de artacaktır (O'Sullivan ve Diacon, 2002: 96). Buna ek olarak, halka açıklık oranı ile denetim ücreti arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek diğer bir faktör de şirketin karmaşıklığıdır. Farklı iş birimlerinin ve faaliyetlerin varlığı, uluslararası faaliyetler ve türev ürünler gibi faktörler, denetim sürecini karmaşık hale getirebilmekte ve denetim ücretini artırabilmektedir. Ulusal literatürde halka açıklık oranının finansal performansla ilişkisi incelenirken, denetim ücretiyle ilişkisini inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Denetim ücretinin denetim raporunda zorunlu ilanının yakın zamanda olması ve bilgiye erişim için veri tabanlarında yeterli bilginin olmaması bunun nedeni olabilmektedir. Bu düşüncenin ardından aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H4: Dağınık sahiplik (halka açıklık) oranı ile denetim ücreti arasında pozitif bir ilişki vardır.

3. Araştırma Yöntemi

3.1. Örneklem ve Değişkenler

Örneklem 2020-2022 yılı boyunca Türkiye’de BIST’te işlem gören şirketleri içermektedir. Denetim kuruluşları tarafından sunulan hizmetlere ilişkin denetim ücretleri, 2021 yılından itibaren bağımsız denetim raporlarında duyurulması zorunlu hale gelmiştir. Bu bağlamda 2021 yılı denetim raporunda yer alan 2020 yılı denetim ücreti başlangıç yılı olarak kabul edilmiştir. Örneklem seçiminde ilk olarak finans sektörünün mali yapıları farklılık gösterdiği için kapsam dışında tutulmuştur (Alhababsah, 2019: 77; Mitra vd., 2007: 271; Niemi, 2005: 312). İkinci olarak eksik veri içeren tüm gözlemler çıkarılmıştır. Sonuç olarak nihai örneklem 201 şirketten oluşmaktadır. Örneklem seçimiyle ilgili ayrıntılar Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Örneklem

	Toplam
Borsa İstanbul Şirketleri	424
<i>Eksi:</i>	
Finans (mali) sektöründe yer alan şirketler	152
	272
<i>Eksi:</i>	
Denetim ücreti ve sahiplik yapısı eksik olan şirketler	71
Nihai Sonuç	201

Tablo 2’de, BIST’teki şirketler; imalat, elektrik-gaz-su, inşaat-bayındırlık, toptan-perakende, ulaştırma, teknoloji, bilgi-iletişim ve diğerleri olmak üzere sekiz sektör grubuna ayrılmıştır. İmalat sektörü 140 şirketle (yüzde 69,65) en büyük paya, teknoloji sektörü ise 16 şirketle (yüzde 7,96) ikinci en büyük paya sahiptir.

Tablo 2: BIST Sektörleri

Sektör Adı	Şirket Sayısı	Gözlem Sayısı	Yüzde (%)
İmalat	140	420	69,65
Elektrik, Gaz ve Su	7	21	3,48
İnşaat ve Bayındırlık	5	15	2,49
Toptan ve Perakende	13	39	6,47
Ulaştırma	5	15	2,49
Teknoloji	16	48	7,96
Bilgi ve İletişim	5	15	2,49
Diğerleri*	10	30	4,98
Toplam	201	603	100

*Madencilik, tarım, eğitim, mesleki, idari-otel sektörü sayısı az olduğu için diğer grubu içinde yer almıştır.

Denetim ücreti verileri şirketlerin bağımsız denetim raporlarından, sahiplik yapısı verileri Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)’dan elde edilmiştir. Bağımlı değişken, şirketin denetim ücretinin doğal logaritmasıdır. Bağımsız değişkenler ise en büyük sahiplik, kurumsal sahiplik, yabancı sahiplik ve dağınık sahiplikten oluşmaktadır. Kontrol değişkeni olarak şirketin yaşı, büyüklüğü, denetim şirketi, karlılık oranı ve kaldıraç oranı yer almıştır. Tablo 3’te araştırmada kullanılan değişkenlerin tanımları ve referans listeleri yer almaktadır.

Tablo 3: Değişkenlerin Tanımları ve Literatür

Değişken Adı	Tanımlar	Literatür
Denetim Ücreti (LN_DU)	Denetim ücretinin doğal logaritması	(Abbott vd., 2003; Alhababsah, 2019; Alkebeş vd., 2021; Carcello vd., 2002; Mitra vd., 2007; Nelson ve Mohamed-Rusdi, 2015; Niemi, 2005; Shan vd., 2019)
En büyük sahiplik (BUY_S)	Şirketteki en büyük ortağın sahiplik oranı	(Ben Ali vd., 2020; Kao vd., 2019; Yamada ve Fujita, 2022)
Kurumsal sahiplik (KUR_S)	Şirketteki kurumsal sahiplik oranı	(Alhababsah, 2019; Ben Ali ve Lesage, 2013; Kao vd., 2019; Pronobis ve Schaeuble, 2022; Simunic, 1980)
Yabancı sahiplik (YAB_S)	Şirketteki yabancı sahiplik oranı	(Alhababsah, 2019; Kao vd., 2019; Nelson ve Mohamed-Rusdi, 2015; Niemi, 2005; Pronobis ve Schaeuble, 2022)
Dağınık sahiplik (DAG_S)	Şirketin halka açıklık oranı	(Bayrakdaroğlu, 2010; Desender vd., 2013; Quick vd., 2013)
Şirketin Yaşı (YAS)	Şirketin yaşının doğal logaritması	(Kao vd., 2019)
Büyüklik (BYKLLK)	Aktif toplamının doğal logaritması	(Alhababsah, 2019; Harymawan vd., 2023)
Dört Büyük Denetim Kuruluşu (BDK)	Şirket, dört büyük denetim kuruluşu tarafından denetlenmişse 1, yoksa 0	(Ben Ali vd., 2020; Choi vd., 2008; Harymawan vd., 2023; Pronobis ve Schaeuble, 2022)
Karlılık oranı (KAR_O)	Net Kar / Satışlar	(Choi vd., 2008; Nelson ve Mohamed-Rusdi, 2015; Öztürkçü Akçay vd., 2022)
Kaldıraç oranı (KAL_O)	Toplam Yükümlülükler / Aktif Toplamı	(Alhababsah, 2019; Harymawan vd., 2023; Mitra vd., 2007; Nelson ve Mohamed-Rusdi, 2015)

Araştırmada sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisi Stata 13 programından yararlanılarak OLS ile analiz edilmiştir (Mitra, 2007: 269).

3.2. Araştırma Tasarımı

Sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisi çoklu regresyon modeli kullanılarak OLS ile test edilmiştir. Araştırmanın modeli aşağıdaki değişkenlerden oluşmaktadır.

$$LN_DU_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BUY_S_{i,t} + \beta_2 KUR_S_{i,t} + \beta_3 YAB_S_{i,t} + \beta_4 DAG_S_{i,t} + \beta_5 YAS_{i,t} + \beta_6 BYKLLK_{i,t} + \beta_7 BDK_{i,t} + \beta_8 KAR_O_{i,t} + \beta_9 KAL_O_{i,t} + \text{Sektör} + Yıl + \varepsilon_{i,t}$$

Modelde yer alan LN_DU, denetim ücretinin doğal logaritmasını; BUY_S, şirketteki en büyük ortağın sahiplik oranını; KUR_S, şirketteki kurumsal sahiplik oranını; YAB_S, şirketteki yabancı sahiplik oranını; DAG_S, şirketin halka açıklık oranını; YAS, şirketin yaşının doğal logaritmasını; BDK, Dört büyük denetim kuruluşunu; BYKLLK, aktif toplamının doğal logaritmasını; KAR_O, Net Kar / Satışları; KAL_O, Toplam Yükümlülükler / Aktif Toplamını; Sektör, şirketin bulunduğu sektör kuklasını; Yıl, şirketin incelenen yıl kuklasını temsil etmektedir.

4. Tanımlayıcı ve Ampirik Analizler

Tablo 4'te bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerinin örneklem büyüklüğü, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri sunulmaktadır. Örnekleme yer alan işletmeler ortalama 11.300.000 ₺ denetim ücreti ödemiştir. Örneklemedeki şirketler, denetim ücreti olarak en az 21.000 ₺ ve en fazla 3.890.000.000 ₺ ödemiştir. Ortalama en büyük sahiplik oranı (BUY_S) yüzde 45,09 olarak bulunmuştur. Ortalama kurumsal sahiplik oranı (KUR_S) yüzde 52,88 olarak gerçekleşmiştir. Ortalama yabancı sahiplik

oranı (YAB_S) yüzde 14,68 olarak hesaplanmıştır. Son olarak ortalama dağınık sahiplik oranı (DAG_S) yüzde 40 olarak bulunmuştur.

Tablo 4: Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	N	Ortalama	Medyan	Stan. Sapma	Min.	Mak.
Denetim Ücreti (1000 ₺)	603	11300	205	173000	21	3890000
Ln Denetim Ücreti	603	12.4412	12.2307	1.4994	9.9522	22.0821
En büyük sahiplik (BUY_S)	603	.4509	.4444	.2479	0	.9946
Kurumsal sahiplik (KUR_S)	603	.5288	.6324	.3351	0	.99487
Yabancı sahiplik (YAB_S)	603	.1468	.0222	.2535	.00002	.99486
Dağınık sahiplik (DAG_S)	603	.4000	.3466	.2291	.0054	.9885
Şirketin Yaşı (YAS)	603	3.4863	3.6375	.6687	0	4.4659
Büyüklik (BYKLIK)	603	21.1041	20.9742	1.9304	16.8102	27.0838
Dört Büyük Denetim Kuruluşu (BDK)	603	.5140	1	.5002	0	1
Karlılık oranı (KAR_O)	603	149632.6	.0885	2585572	-1.0888	57100000
Kaldıraç oranı (KAL_O)	603	.5517	.5893	.2368	.0148	1.1013

Tablo 5'te tüm değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon analizine yer verilmiştir. Bağımlı değişken denetim ücreti ile en büyük sahiplik (BUY_S), kurumsal sahiplik (KUR_S) ve yabancı sahiplik (YAB_S) oranı arasında pozitif korelasyon görülürken, dağınık sahiplik (DAG_S) oranı ile negatif korelasyon görülmüştür. En yüksek korelasyon denetim ücreti ile kurumsal sahiplik (KUR_S) arasında 0.516 olarak gerçekleşmiştir. Denetim ücreti, kontrol değişkenleri (karlılık oranı hariç) ile de pozitif ilişkili bulunmuştur.

Değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu yaşamamak için bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonun 0.80'i geçmemesi gerekmektedir. Bağımsız değişkenler arasındaki en yüksek ilişki, en büyük sahiplik oranı (BUY_S) ile dağınık sahiplik oranı (DAG_S) arasındaki (-0.752)'lik ilişkidir. Bu korelasyon oranı, yüzde 80 sınırını aşmadığı için, değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığını göstermektedir. Ayrıca, bağımsız değişkenler setinin tamamıyla ilgili olan varyans enflasyon faktörünün (VIF) belirlenen 10 kesme noktasından düşük olduğu hesaplanmıştır (Hair vd., 2009, s.197). Bulgular, en yüksek VIF değerinin 3.60 olduğunu göstermektedir. Çalışmada, VIF değeri açısından da çoklu bağlantının bir sorun oluşturmaması olası görünmemektedir.

Tablo 5: Korelasyon Matrisi

Değişkenler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
(1) LN_DU	1.000									
(2) BUY_S	0.292 (0.000)	1.000								
(3) KUR_S	0.516 (0.000)	0.689 (0.000)	1.000							
(4) YAB_S	0.340 (0.000)	0.354 (0.000)	0.513 (0.000)	1.000						
(5) DAG_S	-0.289 (0.000)	-0.752 (0.000)	-0.655 (0.000)	-0.351 (0.000)	1.000					
(6) YAS	0.198 (0.000)	0.238 (0.000)	0.298 (0.000)	0.127 (0.002)	-0.351 (0.000)	1.000				
(7) BYKLIK	0.740 (0.000)	0.259 (0.000)	0.544 (0.000)	0.263 (0.000)	-0.327 (0.000)	0.254 (0.000)	1.000			
(8) BDK	0.541 (0.000)	0.486 (0.000)	0.659 (0.000)	0.357 (0.000)	-0.513 (0.000)	0.240 (0.000)	0.464 (0.000)	1.000		
(9) KAR_O	-0.065 (0.112)	-0.083 (0.042)	-0.091 (0.025)	-0.032 (0.436)	0.070 (0.087)	0.010 (0.811)	-0.078 (0.055)	-0.060 (0.144)	1.000	
(10) KAL_O	0.271 (0.000)	0.159 (0.000)	0.250 (0.000)	0.191 (0.000)	-0.212 (0.000)	0.123 (0.002)	0.347 (0.000)	0.328 (0.000)	-0.085 (0.036)	1.000

* $p < 0.1$

Tablo 6'da sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisine yönelik çoklu regresyon analizi sonuçlarını göstermektedir. Ampirik testler literatüre uygun olarak OLS regresyon analiziyle yapılmıştır. Literatürde sahiplik yapısı ile denetim ücreti arasındaki ilişki incelenirken bir dönem ya da birden çok dönem ele alınmıştır. Buna göre Model 1'de 2020,2021 ve 2022 yılı verileri birlikte değerlendirilerek analiz edilmiştir. Model 2'de ise sadece 2022 yılı verileri dikkate alınarak analiz yapılmıştır.

Tablo 6'da sahiplik yapısıyla denetim ücreti (Model 1) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Model 1'de en büyük sahiplik (BUY_S), kurumsal sahiplik (KUR_S), yabancı sahiplik (YAB_S) ve dağılık sahiplik (DAG_S) oranı denetim ücretini pozitif yönde etkilemiştir. Bununla birlikte sadece denetim ücreti ile yabancı sahiplik (YAB_S) ve dağılık sahiplik (DAG_S) arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Denetim ücreti ile en büyük (BUY_S) ve kurumsal sahiplik (KUR_S) oranı arasındaki ilişki anlamlı bulunamamıştır.

Tablo 6'da sahiplik yapısıyla denetim ücreti (Model 2) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Model 2'de denetim ücreti ile yabancı sahiplik (YAB_S) ve dağılık sahiplik (DAG_S) arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yabancı ve dağılık sahiplik oranında artış denetim ücretini de yükseltmektedir. Denetim ücreti ile en büyük (BUY_S) ve kurumsal sahiplik (KUR_S) arasındaki ilişki anlamlı bulunamamıştır.

Tablo 6: Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Panel: Sahiplik Yapısı				
Değişkenler	Model 1 (Tüm Yıllar)		Model 2 (2022 Yılı)	
	<i>Coef.</i>	<i>t</i>	<i>Coef.</i>	<i>t</i>
Sabit	1.9406	3.35***	1.6591	1.51
En büyük sahiplik (BUY_S)	.38438	1.51	.4645	0.99
Kurumsal sahiplik (KUR_S)	.0135	0.06	.2083	0.52
Yabancı sahiplik (YAB_S)	.6569	3.84***	.6556	2.11**
Dağınmak sahiplik (DAG_S)	.8857	3.33***	1.0042	2.09**
Şirketin Yaşı (YAS)	-.0310	-0.50	-.0207	-0.17
Büyüklik (BYKLLK)	.4482	17.02***	.4622	9.88***
Dört Büyük Denetim Kuruluşu (BDK)	.8623	8.42***	.9090	5.09**
Karlılık oranı (KAR_O)	0.0000	0.997	0.0000	-0.06
Kaldıraç oranı (KAL_O)	-.1155	-0.64	.0249	0.08
<i>Sektör kuklası</i>		Evet		Evet
<i>Yıl kuklası</i>		Evet		--
<i>F testi</i>		60.72		22.66
<i>Prob>F</i>		0.0000		0.0000
<i>(Adjusted) R2</i>		0.6410		0.6340

***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10'luk bir anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Tablo 6'daki Model 1 ve Model 2'deki denetim ücretinin, büyüklük (BYKLLK) ve dört büyük denetim kuruluşu (BDK) kontrol değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur. İşletmenin varlıklarının büyüklüğü denetim ücretinde artışa neden olmuştur. İşletmenin dört büyük denetim şirketi tarafından denetlenmesi de ücret yüksekliğine neden olmuştur. Denetim ücretinin şirket yaşı (YAS), karlılık oranı (KAR_O) ve kaldıraç oranı (KAL_O) kontrol değişkenleri ile ise anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır.

Çalışmada işletmelerin sahiplik yapılarının denetim ücreti üzerindeki etkisine yönelik hipotez sonuçlarının özet bilgisi Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7: Hipotez Testi Sonuçları

Hipotezler	Beklenen Etki	Gerçekleşen Etki	Sonuç
H1: En büyük sahiplik oranı (BUY_S) ile denetim ücreti arasında negatif bir ilişki vardır.	Negatif	İlişki yok	Desteklenmedi
H2: Kurumsal sahiplik oranı (KUR_S) ile denetim ücreti arasında pozitif bir ilişki vardır.	Pozitif	İlişki yok	Desteklenmedi
H3: Yabancı sahiplik oranı (YAB_S) ile denetim ücreti arasında pozitif bir ilişki vardır.	Pozitif	Pozitif	KABUL
H4: Dağınmak sahiplik oranı (DAG_S) ile denetim ücreti arasında pozitif bir ilişki vardır.	Pozitif	Pozitif	KABUL

Buna göre, H3 ve H4 hipotezlerinde pozitif ilişki tespit edildiği için kabul edilmiştir. H1 hipotezinde negatif, H2 hipotezinde ise pozitif ilişki tespit edilemediği için reddedilmiştir.

5. Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye'de BIST'te işlem gören 201 şirketin 2020-2022 yıllarındaki sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisi incelenmektedir. Sahiplik yapısının denetim süreçleri ve denetim ücreti üzerindeki etkisinin anlaşılması, kurumsal yönetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve finansal raporlama kalitesinin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın sonuçları, sahiplik yapısının denetim ücreti üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. İlk olarak en büyük sahiplik oranının denetim ücreti (H1) üzerinde anlamlı olmayan pozitif bir etkiye sahiptir. Bu sonuç en büyük sahiplik oranının denetim ücretini negatif etkilediğini tespit eden önceki çalışmalardan (Ben Ali vd., 2020: 31; Yamada ve Fujita, 2022: 1) farklılık göstermektedir. İkinci olarak kurumsal sahiplik oranının denetim ücreti (H2) üzerinde anlamlı olmayan pozitif etkisi bulunmuştur. Bu çalışmada, kurumsal sahiplik oranının denetim ücretini pozitif yönde etkilediğini gösteren önceki araştırmalardan (Ben Ali ve Lesage, 2013: 27; Mitra vd., 2007: 266) ayrılmaktadır.

Üçüncü olarak, yabancı sahiplik oranının denetim ücreti (H3) üzerindeki pozitif bir etkisi tespit edilmiştir. Yabancı sahiplik oranındaki artışı denetim ücretini yükselttiği gözlemlenmiştir. Bu sonuç yabancı sahiplik yapısının denetim ücretini pozitif etkilediğini tespit eden önceki çalışmalarla (Niemi, 2005: 309; Pronobis ve Schaeuble, 2022: 575) benzerlik göstermektedir. Son olarak dağılık sahiplik (halka açıklık) oranı denetim ücretini (H4) pozitif etkilemiştir. Dağılık sahipliğin denetim ücretini artırdığını ileri süren önceki çalışma (O'Sullivan ve Diacon, 2002: 96) ile benzerlik göstermektedir.

Literatürde sahiplik yapısı oranı ile denetim ücreti arasındaki ilişki bir yıllık dönemde de incelenmiştir (Mitra vd., 2007; Nelson ve Mohamed-Rusdi, 2015; Niemi, 2005; Simunic, 1980). Buna göre 2022 verileri kullanılarak sahiplik yapısının denetim ücreti üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Tek yılın ve birden çok yılın sonuçlarında herhangi bir farklılık gözlenmemiştir.

Denetim riski ve karmaşıklığı arttıkça, denetim hizmetleri için ödenen ücret de artmaktadır. Denetim ücreti sadece hizmet sağlayıcının bakış açısından değil, aynı zamanda denetim hizmeti alanın kabul etmeye istekli olduğu miktardan da etkilenmektedir. Yabancı sahiplik oranındaki artış, detaylı raporlama gereksinimleri ve finansal tabloların yüksek kalitede sunulması taleplerine yol açarak, denetim hizmetlerinin süresini ve karmaşıklığını artırmaktadır. Bu durum, denetim sürecinin yoğun bir şekilde yürütülmesini gerektirerek, denetim maliyetlerinde artışa ve dolayısıyla denetim ücretinde yükselişe sebep olmaktadır. Çalışmada, yabancı sahiplik oranındaki artışın denetim ücretini de yükselttiği gözlemlenmiştir. Ayrıca finansal tabloların kaliteli, şeffaf ve güvenilir olması için bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetleniyor olması önemlidir. Bu denetim hizmeti kapsamlı bir şekilde yapıldığında şirkete yatırım yapan/yapmak isteyen kişi ve kurumlarca olumlu karşılanacaktır. Kapsamlı denetim hizmetiyle birlikte denetim ücretinde artış meydana gelecektir. Çalışmada dağılık sahiplik yapısı oranı denetim ücretini pozitif yönde etkilemiştir.

Çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Birincisi, örneklem 2020-2022 yılları arasındaki finansal olmayan şirketleri kapsamaktadır. Gelecek dönemlerde örneklem ve gözlem sayısı artışıyla sağlıklı sonuçlar alınacağı düşünülmektedir. İkincisi, sahiplik yapısıyla ilgili dört değişken ele alınmıştır. Yeterli veri elde edilemediği için devlet sahipliği, aile sahipliği ve yönetsel sahiplik çalışmaya dahil edilmemiştir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda, Türkiye ile gelişmekte olan ülke örneklerini birlikte inceleyebilir. Ayrıca denetim ücreti üzerinde üst düzey yönetici ve yönetim kurulu üye özelliklerinin etkisini araştırabilir.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Bu makale, Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Abbott, L. J., Parker, S., Peters, G. F. ve Raghunandan, K. (2003). The Association Between Audit Committee Characteristics and Audit Fees. In *Auditing* (Vol. 22, Issue 2, s.17–32). American Accounting Association. <https://doi.org/10.2308/aud.2003.22.2.17>
- Alhababsah, S. (2019). Ownership Structure and Audit Quality: An Empirical Analysis Considering Ownership Types In Jordan. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 35, s.71–84. <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2019.05.006>
- Alkebeş, R. H., Tian, G. L., Usman, M., Siddique, M. A. ve Alhebry, A. A. (2021). Gender Diversity In Audit Committees and Audit Fees: Evidence From China. *Managerial Auditing Journal*, 36(1), s.72–104. <https://doi.org/10.1108/MAJ-06-2019-2326/FULL/PDF>
- Alves, S. (2012). Ownership Structure and Earnings Management: Evidence From Portugal. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 6(1), s.57–74.
- Bayrakdaroğlu, A. (2010). Mülkiyet Yapısı ve Finansal Performans: İMKB Örneği. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2), s.11–20.
- BDY. (2012). *Bağımsız Denetim Yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16907&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Ben Ali, C., Boubaker, S. ve Magnan, M. (2020). Auditors and Principal-Principal Agency Conflicts in Family-controlled Firms. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 39(4), s.31–55.
- Ben Ali, C. ve Lesage, C. (2013). Audit Pricing and Nature of Controlling Shareholders: Evidence From France. *China Journal of Accounting Research*, 6(1), s.21–34. <https://doi.org/10.1016/j.cjar.2012.08.002>
- Carcello, J. V., Hermanson, D. R., Neal, T. L., Riley, R. A., Dugan, M., Ingram, R., Palmrose, Z.-V., Peffer, S., Ramsay, B., Rittenberg, L. ve Taylor, G. (2002). Board Characteristics and Audit Fees. In *Contemporary Accounting Research* (Vol. 19, Issue 3).
- Chaganti, R. ve Damanpour, F. (1991). Institutional Ownership, Capital Structure, and Firm Performance. *Strategic Management Journal*, 12(7), s.479–491.
- Choi, J. H., Kim, J. B., Liu, X. ve Simunic, D. A. (2008). Audit Pricing, Legal Liability Regimes, and Big 4 Premiums: Theory and Cross Cultural Evidence. *Contemporary Accounting Research*, 25(1), s.55–99.
- Cole, R. A. ve Mehran, H. (1998). The Effect of Changes In Ownership Structure On Performance: Evidence From The Thrift Industry. *Journal of Financial Economics*, 50(3), s.291–317.
- Demsetz, H. ve Villalonga, B. (2001). Ownership Structure and Corporate Performance. *Journal of Corporate Finance*, 7(3), s.209–233.
- Desender, K. A., Aguilera, R. V., Crespi, R. ve García-Cestona, M. (2013). When Does Ownership Matter? Board Characteristics and Behavior. *Strategic Management Journal*, 34(7), s.823–842. <https://doi.org/10.1002/smj.2046>

- Doğan, M. ve Karayel, M. (2016). Yönetim Kurulu Ve Sahiplik Yapısının Ceo Değişimi Üzerindeki Etkisi: Bist İmalat Endeksi'nde Faaliyet Gösteren Firmalar Üzerine Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(14), s.366-383. <https://doi.org/10.20875/sb.70539>
- Ege, İ. ve Topaloğlu, T. N. (2017). Sahiplik Yapısının Sermaye Yapısı Kararlarına Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s.471-471. <https://doi.org/10.18506/anemon.285974>
- Eisenhardt, K. M. (1989). Agency Theory: An Assessment and Review. *Academy of Management Review*, 14(1), s.57-74.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2009). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Harahap, J. O. ve Prasetyo, A. B. (2018). Ownership Structures and Characteristics Influence on Audit Fee. *Journal of Economics Finance and Accounting*, 5(2), s.160-167.
- Harymawan, I., Wardani, D. A. K. ve Nowland, J. (2023). Military Directors and Audit Fees. *Journal of Accounting in Emerging Economies*. <https://doi.org/10.1108/JAEE-06-2022-0158>
- Jiang, L. ve Kim, J. B. (2004). Foreign Equity Ownership and Information Asymmetry: Evidence From Japan. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 15(3), s.185-211.
- Kao, M. F., Hodgkinson, L. ve Jaafar, A. (2019). Ownership Structure, Board of Directors and Firm Performance: Evidence From Taiwan. *Corporate Governance (Bingley)*, 19(1), s.189-216. <https://doi.org/10.1108/CG-04-2018-0144>
- Kapopoulos, P. ve Lazaretou, S. (2007). Corporate Ownership Structure and Firm Performance: Evidence From Greek Firms. *Corporate Governance: An International Review*, 15(2), s.144-158.
- Khan, A. R., Hossain, D. M. ve Siddiqui, J. (2011). Corporate Ownership Concentration and Audit Fees: The Case of An Emerging Economy. *Advances In Accounting*, 27(1), s.125-131. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2011.04.007>
- Kılıç, M. ve Ayriçay, Y. (2018). Yönetim Kurulu ve Sahiplik Yapısının Finansal Performans Üzerindeki Etkisi: BIST İmalat Sanayi Sektöründe Bir Alan Araştırması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), s.177-192.
- Konak, F. ve Türkoğlu, D. (2022). Sermaye ve Sahiplik Yapısının Firma Performansına Etkisi: Borsa İstanbul Turizm Endeksi Uygulaması. *Alanya Akademik Bakış*, 6(1), s.1571-1586. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.872410>
- Mitra, S., Hossain, M. ve Deis, D. R. (2007). The empirical Relationship Between Ownership Characteristics and Audit Fees. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 28(3), s.257-285. <https://doi.org/10.1007/s11156-006-0014-7>
- Nelson, S. P. ve Mohamed-Rusdi, N. F. (2015). Ownership Structures Influence On Audit Fee. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 5(4), s.457-478. <https://doi.org/10.1108/JAEE-05-2013-0027>
- Niemi, L. (2005). Audit Effort and Fees Under Concentrated Client Ownership: Evidence From Four International Audit Firms. *International Journal of Accounting*, 40(4), s.303-323. <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2005.09.006>
- Önem, H. B. ve Demir, Y. (2015). Mülkiyet Yapısının Firma Performansına Etkisi: BIST İmalat Sektörü Üzerine Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6, s.31-43.
- Örgün, G. S. ve Aygün, M. (2018). Sahiplik Yapısı ve Kar Kalitesi: Borsa İstanbul Üzerine Bir İnceleme. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(3), s.333-348.

- O'Sullivan, N. (2000). The Impact of Board Composition and Ownership on Audit Quality: Evidence From Large UK Companies. *The British Accounting Review*, 32(4), s.397–414.
- O'Sullivan, N. ve Diacon, S. R. (2002). The Impact of Ownership, Governance and Non-Audit Services on Audit Fees: Evidence From The Insurance Industry. *International Journal of Auditing*, 6(1), s.93–107. <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2002.tb00007.x>
- Öztürkçü Akçay, A., Sayın, H. C. ve Sevimli Örgün, G. (2022). Sahiplik Yapısının Kâr Düzleştirme Uygulamaları Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul Uygulaması. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), s.238–256. <https://doi.org/10.30784/epfad.1078493>
- Pronobis, P. ve Schaeuble, J. (2022). Foreign Ownership and Audit Fees in European Listed Firms. *European Accounting Review*, 31(3), s.575–602. <https://doi.org/10.1080/09638180.2020.1830819>
- Quick, R., Sattler, M. ve Wiemann, D. (2013). Agency Conflicts and The Demand For Non-audit Services. *Managerial Auditing Journal*, 28(4), s.323–344. <https://doi.org/10.1108/02686901311311927>
- Shan, Y. G., Troshani, I. ve Tarca, A. (2019). Managerial Ownership, Audit Firm Size, and Audit Fees: Australian Evidence. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 35, s.18–36. <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2019.05.002>
- Shleifer, A. ve Vishny, R. W. (1997). A Survey of Corporate Governance. *Journal of Finance*, 52(2), s.737–783. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1997.tb04820.x>
- Simunic, D. A. (1980). The Pricing of Audit Services: Theory and Evidence. In *Source: Journal of Accounting Research* (Vol. 18, Issue 1).
- Temiz, H. ve Dalkılıç, E. (2018). Sahiplik Yapısı ve Sermaye Kararları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: BIST İmalat Sektörü Örneği. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(18), s.171–188.
- Tepeli, Y. ve Kahraman, Y. E. (2021). Yönetimsel Mülkiyet, Sermaye Yapısı ve Şirket Büyüklüğünün Kurumsal Değer Üzerindeki Etkisi: BIST100 Şirketleri Üzerine Araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(3), s.711–726. <https://orcid.org/0000-0002-0306-5227>.
- Yamada, A. ve Fujita, K. (2022). Impact of Parent Companies and Multiple Large Shareholders on Audit Fees in Stakeholder-Oriented Corporate Governance. *Sustainability (Switzerland)*, 14(9). <https://doi.org/10.3390/su14095534>